

Jette Rygaards translokationstale

Taler

Jette Rygaard
Rektor på Vesthimmerlands
Gymnasium

Dato

27. juni 2025

Sted

Vesthimmerlands Gymnasium

1

Indledning

Kære dimittender

5 Hjerteligt tillykke med eksamen.

Optændte, spændte og – mærkelig nok – forundrede over at dagen var oprandt, leverede I en virkelig stemningsfyldt sidste skoledag i maj. Jeres lager af både glædesråb og tænders gnislen blev udløst, da vi spillede bingo om
10 eksamensudtrækket. Nu er det overstået! Den sidste måned har været præget af fantastiske øjeblikke, redninger i sidste sekund, skuffelser og uventede resultater. Men også af mere forglemmelige rugbrødsindsatser baseret på stærke individuelle præstationer og af resultater båret igennem af samarbejder og kammeratskab. Nu kan I ”hvile på laurbærrene” for en stund og markere, at I er
15 blevet studenter med hue, festtræthed og – først og fremmest – om lidt et eksamensbevis i hånden.

Studentereksamen er selvfølgelig oplysning, viden og kompetencer, som I skal bruge i jeres videre liv til glæde for både jer selv og det hastigt udviklende
20 samfund, som står og skriger på jeres arbejdskraft. Men studentereksamen er mere – meget mere! Den er nemlig også oplevelser, venskaber, modgang og medgang. Diskussionerne om placeringen af bordene i badekarret og jeres møffen rundt i køen til Louises kantine og mikrobølgeovnene ... alt sammen binder jer sammen i et fællesskab, der også er en fundamental del af jeres
25 uddannelse, selvom det ikke fremgår direkte af eksamensbeviset.

Tillid i en verden med mistillid

På en måde kan man sige, at den helhed studentereksamen er, er jeres nye briller.

Når I ser på verden nu, ser den anderledes ud end den gjorde, da I kom på gymnasiet. Brillerne sikrer, at I ser mange flere nuancer og at I er i stand til at stille skarpt på både nære og fjerne objekter. Med de nye briller er I blevet endnu bedre klædt på til at forstå verden.

35

Men det er desværre ikke altid rart at kunne se alting tydeligt. Pludselig ser I, at verdensudsigterne slet ikke står på ”smukt”, men på ”storm”. Det er let at blive bange for den usikre fremtid og for ”the known unknown” – altså bange for alt det vi ved, at vi *ikke* ved:

40

Kan og vil vi løse ”klimakrisen” (som det hedder i journalist-sprog), eller tror vi ikke mere på, at den kan løses? Får krigen i Mellemøsten nogensinde en ende? Og hvordan skal vores del af verden fortsat være i vækst, når de nære venner vi troede vi havde i USA, viser sig at ”falde os i ryggen” med handelskrig, nedlukning af nødhjælpsorganisationer og ønske om at købe dele af kongeriget Danmark?

45

Alligevel skal I pudse brillerne og stille skarpt, så I også kan se hvor værdifyldt verden er. I skal være nysgerrige på andre mennesker og *sammen* finde friheden til at bygge nyt op. Friheden findes nemlig i ”WE”... i fællesskaber.

50

I Danmark har vi haft frihed og velstand i mange år. I er vokset op i et af verdens lykkeligste lande (kun overgået af Finland) og samtidig et af verdens rigeste lande. Det kan være svært at forklare, hvordan vi har fået skabt sådan et smørhul. Økonomer er generelt enige om, at et lands lykke og velstand stammer fra 50 % human kapital – det vil jeg tillade mig at oversætte til uddannelse – 25 % økonomisk kapital og så 25 % som kan være lidt svært at forklare hvad er. Det vender vi lige tilbage til, for jeg vil gerne dvæle et øjeblik ved at 50 % – halvdelen! – af landets lykke og velstand stammer fra uddannelse.

55

60

Det forpligter! Den krisetid, hvor klimakriser, krige og konflikter står i kø, skyldes eller forværres af mis- og desinformation. Men det er ikke kun fremmede magter, der er årsag. Krisen skærpes også af, at der i stigende grad sættes spørgsmålstegn ved viden og forskningsresultater. Ind træder ofte ”jeg synes” og ”jeg tænker” ... mavefornemmelser er i stigende grad lige så gode som fakta. Men det går ikke i længden! Uddannelse – uanset hvilken uddannelse der er tale om – giver viden og oplysning, og forærer dermed værktøjerne til at modarbejde kriser og konflikter. Det har I en pligt til at bruge så lykke og velstand fortsat ”kører på

65

70 første klasse” i vores lille land.

Men tilbage til de sidste 25 %. Professor i statskundskab fra Aarhus Universitet Gert Tinggaard Svendsen er ikke i tvivl. Den sidste fjerdedel skyldes *tillid*, som han kalder Danmarks vigtigste råstof.

75

Tillid til vores omgivelse ligger dybt i os alle sammen og tillidssamfundet er sågar netop kåret til et af danskernes bedste bud på levende kulturarv. Vi laver mundtlige aftaler om alt muligt, i tillid til at begge parter holder hvad de lover. ”Et ord er et ord!” Unge mødre lader barnevognen med den nyfødte stå udenfor
80 cafeen, i tillid til, at der ikke er nogen eller noget, der skader barnet. Og mange gange har jeg set, at I har ladet jeres computere ligge i klasseværelset, når I er gået til fællestime. I et lille fiskerleje ved vestkysten, hvor jeg har sommerhus, skriver turister på FB om de dog ikke kan låne en cykel en uges tid, og inden der er gået en time, har de fem positive svar. Ikke ét svar handler om, at det da er ”helt hen i
85 skoven” at låne en cykel ud til en vildt fremmed.

I Danmark har vi tillid til hinanden. Poul Nyrup sagde engang, at det er sjældent man ser en dansker med en kniv i den ene hånd, uden at der er en gaffel i den anden. Og det har han jo heldigvis ganske ret i.

90

Men hvor kommer dette danske råstof så fra? Tja, myter fortæller at allerede i sagnkongen Frode Fredegods tid var der fred, velstand og retfærdighed i Danmark – så meget, at en guldring kunne ligge i årevis ved vejen, uden at nogen tog den. Udtrykket ”et ord er et ord” har i øvrigt rødder tilbage til
95 vikingetiden, og findes blandt andet i gamle islandske lovbøger.

Reelt er det samfund, hvor vi har så dyb social tillid til hinanden nok opstået samtidig med andelsbevægelsen. Dybest set handler det jo om at ”hvis du har min ryg, så har jeg din”... og grundlaget for tillid er derfor også fællesskaber.

100

Men tillid er et tveægget sværd. Ifølge den danske teolog og filosof K. E. Løgstrup er det at vise tillid ensbetydende med at udlevere sig selv. Det betyder, at vi er sårbare...

105

Derfor reagerer vi så voldsomt, når vores tillid misbruges. Hvis mødet mellem mennesker resulterer i en konflikt, bundet den ofte i, at den ene eller begge har følelsen af at have blottet sig ved at vise en tillid, der ikke blev imødekommet. I

110 kender det alle sammen fra jeres klasser, fra fester og fra kammeratskaber. Og
hvis tilliden forsvinder og konflikter opstår, har også fællesskabet trange kår...
Det er SÅ tydeligt, at vi i fællesskab skal værne om det danske råstof *tillid*.

Succes og viljen til aldrig at nøjes

115 I aftes til STUDEHEBE havde I besøg af den unge rapper MAS, som i begge
sine album kredser om hvem man er og hvad man står for. Det var et oplagt valg
til en afsluttende fest på gymnasiet... hans tekster må ramme lige ind i
hjertekulen på unge studenter.

120 På det nyeste album, *Månen er min ven*, hylder han i nummeret *Lønningsdag*
hårdt arbejde og viljen til aldrig at nøjes (og nej, budskabet er ikke helt det
samme som Martin Andersen Nexøs *Lønningsdag*). MAS "synger":

Jeg lagde min sjæl til side (til side)
125 Så ikk' spild min tid
Jeg kom for hele kagen (okay)
Ikk' for en lille bid
Hver dag er lønningsdag
Du ser mig aldrig klage (nah)
130 Folk prøver at følge trop
Måske en skønne dag

MAS vil have hele kagen, ikke bare en lille bid. Han ved godt, at dét, at
forvandle drømme til virkelighed, handler om at være vedholdende og stædigt
135 arbejde sig mod toppen. Det i sig selv er belønningen ... Han ved, at han "*skal
undgå at lade sig distrahere*" og at det netop er målrettethed der har gjort, at
han "*kom nede fra bunden men endte oppe på Månen*". Det er der ikke noget
nyt i. Det er jo netop en beskrivelse af jeres indsats på gymnasiet. Uanset
startsted er det muligt at arbejde sig opad, og selvom I i dag kan være stolte af
140 jeres succes, har I også alle en erkendelse af, at det har haft sine omkostninger.
Aftener på værelset, hvor den næste aflevering bare *skulle* gøres færdig. Det
handler om vedholdenhed og vilje til at yde den nødvendige indsats.

Så langt så godt. Men MAS lyder ikke til at have tillid til andre end sig selv. MAS
145 har en fightermentalitet ... men han lader sine egne ambitioner være stærkere
end fællesskabet. Jeg anerkender, at det er en hårfin balance at have tillid til

150 omgivelserne og samtidig have troen på, at man selv kan være med til at styre sit eget liv, bestemme hvilken bane det skal spilles på, og på den store klinge også være med til at sætte retning for det samfund og den verden vi lever i. Det er en hårfin balance, ikke mindst fordi tillid ikke handler om at tro, at du ”nok skal blive reddet” uanset hvordan du opfører dig. Tillid handler om at indgå i et fællesskab hvor du både tager et ansvar for selv at give men også tør modtage opbakning og støtte fra andre.

155 Det er netop i det spænd mellem selv at tage ansvar og have tillid til, at andre tager ansvar, at jeres ungdomsliv udspiller sig. Det er i rummet mellem de to, at I skal leve og trives, og som vi sang for et øjeblik siden: ”*Hvor du sætter din fod... bliver der spor af din fod*” (af Sigurd Barrett). Med andre ord, så kan du ikke
160 slippe for at efterlade et aftryk. Det er en omvendt jantelov... du er noget, uanset om du vil det eller ej. De relationer du skaber undervejs i livet, kommer til at betyde mere end du tror – både fagligt og menneskeligt. Ingen klarer rejsen alene, heller ikke MAS.

165

Afslutning

I har været med til at forme gymnasiets strategi for de næste fem år. Strategien hedder *En verden af muligheder* – og dét er netop hvad I har fået, uanset hvilket tal der står nederst på eksamensbeviset. Der er SÅ meget med usynlig skrift på
170 det stykke papir, og det skal I bruge i de næste mange år

I skal være ambitiøse og modige og se verden med jeres nye briller. I skal værne om det danske råstof *tillid* og være ivrige efter at gøre jeres bedste og gøre en positiv forskel sammen med andre. Med studentereksamen har i et godt
175 udgangspunkt. Og så skal I huske, at I ikke kender den sidste version af jer selv. I udvikler jer hele livet, og jeres briller vil blive fornyet mange gange i årene fremover.

Endnu engang kæmpe tillykke til jer

180

Kilde

Manuskript modtaget fra taler og udgivet af Danske Taler med tilladelse fra taler

Kildetype

Digitalt manuskript

185

Tags

Translokations-/dimissionstale

URI

<https://www.dansketaler.dk/tale/jette-rygaards-translokationstale-2025>

190

195

200

205

210

215

220